

KESKKONNAMINISTEERIUM

Keskkonnaministeeriumi Pärnumaa keskkonnateenistus
Roheline 64 PÄRNU
Joonistused: Rein Kütt
e-post: kkt@parnu.envir.ee
http://www.envir.ee/parnumaa

Trükise väljaandmist rahastas:
Sihtasutus Keskkonnainvesteeringute Keskus

TÖÖRIISTAD:

- Korralik käsisaag või elektriline järkamissaag
- Saagimisalus (laste kaasamisel neile sobiva kõrgusega)
- Toekas ehitushaamer või akukruvikeeraja, olenevalt sellest, kas kasutatakse naelu või kruvisid
- Suuremat sorti nurgik, soovitavalt ka vesilood
- Mõõdulint ja pliats

Olenevalt kasutatava puidu kõvadusest (mida kõvem puit, seda suurem on oht pragunemiseks) on otstarbekas kruvidele ja naeltele augud ette puurida. Selleks võiks kasutada tavalist puidupuuri, mis on ca 2/3 kruvi või naela läbimõõdust.

TÖÖ KÄIK:

Valige esmalt koht, kuhu kavatsete kompostikasti hiljem paigaldada. Mõelge läbi hilisem kasutus, et saaksite sinna lihtsalt ligi (ka aiakäruga), et kompostikast ei jääks ilmtingimata teie aia peamiseks kujunduselemendiks, et esilauad oleksid vabalt mõlemale poole teiseldatavad, et kast poleks lõõskavas päikeses. Kui asute kompostikasti kokku panema, ei maksa seda teha tema hilisemast asukohast liiga kaugel, valmiskujul on selle liigutamiseks vaja juba kahte tugevamat meest.

Kui materjal on valmis saetud, alustage otsaseinte kokkupanemisest. Jätke kompostikastile jalad ehk kinnitage alumine laud 10 cm kõrgusele ja ülemine laud nurgaposti ülemise otsaga tasa. Ülejäänud lauad kinnitage nende vahele võrdsete vahedega.

Kui mõlemad otsad ja keskmine sein on valmis, kinnitage need omavahel tagaseina laudadega. Lisage vaheseinale tugevduseks veel kaks nurgaposti (nende kinnitamiseks on vaja pikemaid kruvisid, hea oleks näiteks 100 mm, mis ulatuks läbi mõlema keskmise nurgaposti).

Seejärel veenduge, et kogu konstruktsioon on täpselt täisnurkne ning kinnitage oma kohale diagonaallauad.

Järgmisena paigaldage esiküljelaudade vaheklotsid. Viimasena kinnitage vaheklotsidele esilauad; veenduge, et esiküljelauad liiguksid vabalt mõlemale poole.

Puurige läbi ülemise esiküljelaua avad, veenduge, et fikseerimiseks olevad naelad oleksid vabalt teisaldatavad.

Viimistlege oma kätetöö vastavalt maitsele kas värvi või mõne antiseptilise vahendiga ning asetage oma kohale. Kompostikasti jalgade alla asetage näiteks vanad tellised või tavalised paekivitükid, vältimaks kasti hilisemat vajumist.

Kui töö tehtud ja ise rahul olete, kutsuge naised ja naabrid ka vaatama!

TASUB TEADA:

Kompostimiseks sobivad jätmed on:

- Puu-, köögiviljade ja muude taimede koored ja lehed
- Kohvi- ja teepaks, ka koos filterpaberiga
- Muud toidujätmed (suuremad tükid tuleks eelnevalt peenendada)

Kompostimiseks ei tohi kasutada:

- Tuhka ja lupja (kompost muutub liiga leeliseliseks)
- Suitsukonisid ja tolmuimejate tolmu kotte
- Klaasi ja metalli
- Kilekotte ja piimapakke
- Kunstkiust riidet, nahka ja kummist tooteid
- Muid jätmeid, mis ei lagune või saastavad komposti

IGASSE AEDA ÕIGE KOMPOSTIMAHUTI

Kompostimine on tarvilik jälle moodsatel aegadel, kus jäätmete sorteerimine on oluline teema nii keskkonnale ja prügilate koormuse vähendamiseks, kui ka oma rahakotile: iga porgandipealset ja kartulikoort pole vaja kalli raha eest prügifirmadele anda. Jäätmete kompostimine aitab vabaneda niidetud rohust, puulehtedest ja toidujääkidest, saades vastu huumusrikka mulla.

Järgmisel aastal võib täis kompostikasti otsa torgata mõne kõrvitsaseemne, jõuluks maitsev salat omast käest võtta.

Kompostimahutite valik on suur ning meeelpärase leidmine osutub raskeks, kui pole täpselt teada, milliseid jätmeid kompostitakse.

KESKKONNAMINISTEERIUM

TASUB TEADA:

Kompostimahutid on grupeeritud:

Lahtinekast on ettenähtud ainult aiajäätmetele. Selles võib kompostida ainult puhtaid jäätmeid, nagu oksahaket, lehti- okkaid, niidetud muru, püsikute lõikamisel ja hooldamisel tekkinud jäätmeid, rabarberilehti, kartulipealseid ning köögiviljamaalt üles kaevatud taimeosi.

Kaanega mahutisse saab panna **ainult taimseid majapidamisjäätmeid**, juurde võib segada aiajäätmeid. Kuid ainult aiajäätmetest tehtud kompost kannatab lämmastikupuuduse all ja see pidurdab kõdunemist.

Väikeloomade sõnniku või lämmastikujahu lisamine edendab mikroorganismide tegutsemist ja kiirendab komposti valmimist.

Segukompostil on oma kast.

Keskmise suurusega majapidamine toodab orgaanilist lagunevat materjali piisavalt ja enamasti võib selle liigitada segukomposti hulka. Sellepärast ühildatakse kaks kompostikasti ja õuele pannakse ainult üks kast, kuhu kogutakse segukompost. Segukompostikasti

võib panna nii puhtaid aiajäätmeid kui ka taimseid köögijäätmeid, nagu kartulikoored, juur- ja puuviljade puhastamisjäätused, kohvipaks. Samuti toiduvalmistamise ülejääke. Enamasti on kast kaanega korralikult suletud ja **valmistatud vastupidavast plastmaterjalist**, mis pole väga silmatorkav. Lisaks on kast varustatud reguleeritavate ventilatsioonivadega, mis kiirendavad komposti valmimist. Suletud kasti eeliseks on see, et loomad ei pääse jäätmetesse tuhnima. Sellisel moel satub kõduneva massi hulka ka piisavalt lämmastikku. Paraku on sellistes hoidlates liiga niiske. Avatud hoidlates on piisavalt õhku ja nii edeneb ka kõdunemisprotsess tunduvalt paremini.

Asukohta tuleb valida

Majapidamisjäätmeid on vaja komposti viia iga päev, sellepärast on vaja mahuti paigutada nii, et selle juurde pääseb kergesti ka talvel. Siiski peab avatud kompostihoidla paiknema aias poolvarjulises kohas ja võimaluse korral mõne põõsa taga.

TASUB TEADA:

- Jäätmed lagunevad kiiremini, kui hapnikku on rohkem
- Kuivades tingimustes lakkab mikroorganismide tegevus täielikult ja seepärast vajab kompost lisaniisutust – kuivamine on probleemiks eriti aiajäätmete kompostimisel
- Kui lagunemise protsessis on hapniku ligipääs mingil põhjusel tõkestatud, hakkab jäätmetest eralduma halvasti lõhnavaid gaase
- Valmiva komposti optimaalne niiskuse-sisaldus on 50-70%
- Aiakomposti tegemiseks ei ole nõutav kohaliku omavalitsuse luba.

Mida mugavamalt saab kompostiplatsil töötada, seda rohkem rõõmu valmistab jäätmete töötlemine väärtuslikuks mullaks!

KOMPOSTIKASTI SAAB VALMISTADA ISE VÕI OSTA

Kompostimahuti **ei tohi olla suurem kui 1,2×1,2×1,2 m**. Õige kompostikasti külgedel on õhupilud ja selle võib teha kas raud- või puupostide vahele tõmmatud traatvõrgust, mille silma läbimõõt ei tohi ületada 1,3 cm.

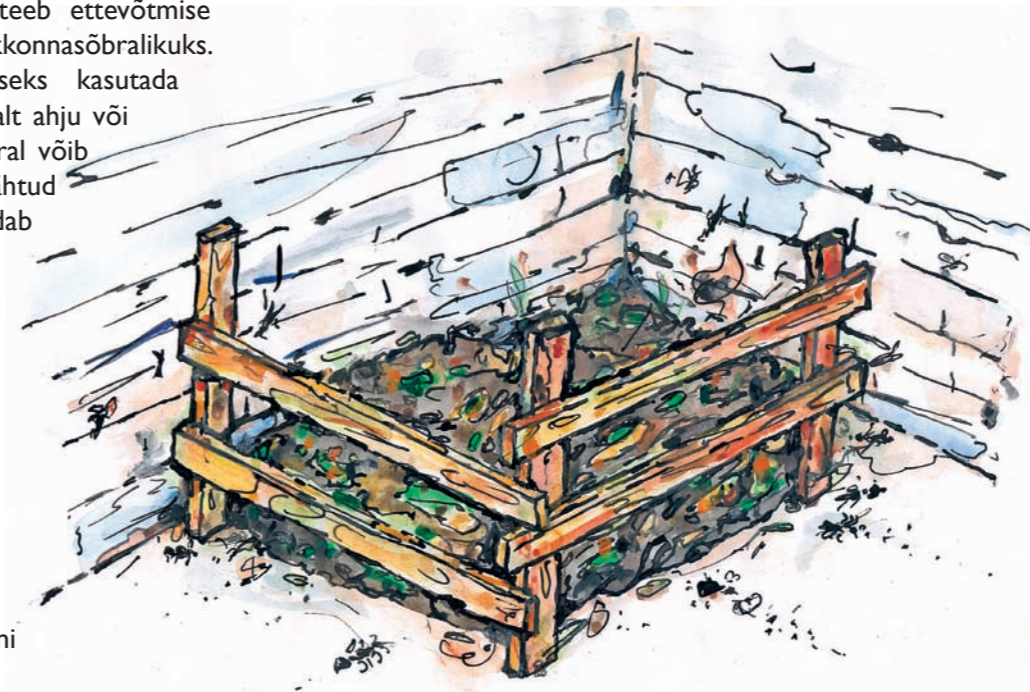
Kui kast tehakse puust, võiks laudade enne immutada ilmastikukindla vahendiga, kuigi see teeb ettevõtmise mõneti kulukamaks ja vähem keskkonnasõbralikuks. Samas võib kompostikasti ehitamiseks kasutada vanu ehituslaudu, mis muidu ehk lihtsalt ahju või lausa prügimäele rändaksid. Soovi korral võib kompostikasti välitingimusteks ettenähtud puiduvärviga üle värvida, kindlasti pikendab see kasutusiga, nägusam pealegi.

Üks sein peaks käima lahti, et oleks hõlpsam materjali segada ja seda sinna ka ladustada. Kast on soovitatav pealt katta kaanega, et kompost suuremate sajuvetega liiga ära ei vettiks. Parema õhutamise nimel on soovitatav kompostihunniku alla laduda kuiva põhku või oksa.

Ehitada võib ka jaotatud kasti, mis toodab komposti vaheldumisi. Seni, kuni

üht kastipoolt tühjendatakse, kasutatakse teist poolt orgaanilise aine ladustamiseks

Meie näites on kasutatud tavalist kuuselauda laiusega 13 cm, samas võib kasutada ka teise laiusega lauda arvestusega, et laudade vahe jääks paraja mõõduga liigniiskuse kogunemise vältimiseks. Vahe suurus sõltub ka sellest, millist ainet kavatakse peamiselt kompostida. **Oluline on, et kõik, mis kasti pannakse, sinna ka pidama jääks ega vahedest välja pudeneks.**

Meie tegime oma kasti aialattidest üle jäänud värviga valgeks: kes ütles, et kompostimine üks kole töö on? Pealegi harmoneerub kast tagaiaas suurepäraselt eesaia valemusega.

VAJA LÄHEB:

- Natuke ettevõtlikkust ja kena päikeselist päeva, 1 tk (järgnevad mõõdud on antud millimeetrites)
- Küljelauad 10 tk (130 x 25 x 2000)
- Otsa- ja vaheseinalauad 15 tk (130 x 25 x 1000)
- Nurgapostid 8 tk (50 x 50 x 1100)
- Diagonaallauad 4 tk (130 x 25 x ?)
- Esiseina vaheklotsid 10 tk (75 x 30 x 50)
- Vaheseina külge kinnituvad vaheklotsid 5 tk (125 x 30 x 50)
- Esilauad otstes 2 tk (100 x 25 x 1100)
- Keskmine esilaud 1 tk (130 x 25 x 1100)
- Kaks jämedamat naela esiservade fikseerimiseks (ca 4–5mm läbimõõduga, pikkus 70–80 mm)
- Peotäis puidukruvisid või naelu vastavalt meistri eelistustele, soovitatav pikkus 60–70 mm